

NOAHs holdningspapir om soja og RTRS

Skrevet og researchet af Bente Hessellund Andersen og Nanna Langevad Clifforth
Marts 2014

Baggrund

Danmark producerer mere end 25 millioner svin om året. For at kunne oprette og ekspandere denne produktion anvendes 80 % af landbrugsarealet til at dyrke foderafgrøder. Dette medfører også, at Danmark er verdens mest intensivt dyrkede land, hvor 63 % af det samlede areal er opdyrket. Men dette er ikke nok. For at skaffe foder nok, importerer Danmark store mængder soja fra især Sydamerika og beslaglægger således et areal på størrelse med Sjælland. Dette produktionsmønster har vidtrækkende miljø-, sundhedsmæssige og sociale konsekvenser i Danmarks såvel som i de lande vi importerer soja fra.

Problematikkerne omkring Danmarks sojaimport er veldokumenterede, og Fødevareministeren nedsatte derfor i 2013 en arbejdsgruppe med mål om en fælles erklæring om ansvarlighed i soja- og palmeolieværdikæderne.

Som løsning på sojaens problemer nævnes ofte diverse certificeringsordninger og især Round Table on Responsible Soy (RTRS). Dette holdningspapir beskriver farerne ved RTRS og giver samtidig de reelle løsninger, der skal til for at skabe ansvarlighed og bæredygtighed i sojaværdikæden.

Overordnet problemstilling ved RTRS

RTRS fører til en cementering og legitimering af det nuværende overforbrug af soja. Værre er det, at RTRS legitimerer en yderligere ekspansion af dyrkningen og forbruget, hvis omfang - certificeret eller ej - er uansvarligt og ubæredygtigt. Soja i storskala udpiner jorden og skaber et landbrug baseret på monokulturer uden naturlig modstandskraft men afhængig af miljøskadelige inputs som sprøjtegifte og kunstgødning.

Stifterne af RTRS agerer ud fra, at 'sojaboomet' er uomgængeligt, og tænker derfor ikke på alternative reelt bæredygtige løsninger, men tilgodeser den sojaimporterende industri i Nord.

Mange Sydamerikanske lande har ført en såkaldt "mirror" politik, hvor national lovgivning afspejler den europæiske med hensyn til godkendelse af hvilke foderstoffer, der tillades til import i EU. Hvis Danmark og EU havde nægtet at aftage gensplejset soja, så ville sojaen næppe have fået så stor udbredelse, da GM-sojaen har været en stærkt medvirkende årsag til sojaproduktionens vækst.

Dertil kommer, at Danmark og EU har et stort medansvar i forhold til at have baseret landbruget på importerede foderstoffer. Når så store arealer anvendes til foder, fratages lokalbefolkningen muligheden for at dyrke sunde fødevarer til sig selv. Samtidig tabes store mængder kalorier og næringsstoffer, når arealer anvendes til at dyrke foder i stedet for fødevarer, hvorfor denne politik medfører sult og mindsket fødevarerikkerhed.

Konkrete problematikker ved RTRS

Man kan fristes til at tro at RTRS trods alt er en lille forbedring, men grundet ovenstående er det ikke tilfældet, ligesom at der er mange forhold omkring ordningen, der hverken gør den ansvarlig eller bæredygtig.

Langt de fleste af RTRS's medlemmer er virksomheder, som tjener penge på sojaproduktionen. Desuden er enkelte NGO'er, som medinitiativtagerne WWF, medlemmer. Sammenlignes medlemslisten med antallet af organisationer, der har underskrevet erklæringer mod RTRS, er der ingen tvivl om, at RTRS ikke er en "multistakeholder" ordning, og at ordningen ikke har formået at inkludere lokale landmænd og civilsamfundsorganisationer samt oprindelige folk. Dette bunder i, at lokalbefolkningen ikke har ville indgå i en diskussion om, hvordan deres levesteder og livsgrundlag skal ødelægges.

RTRS-soja må ifølge regelsættets Princip 4.4. i praksis ekspandere ud i tidligere natur- eller landbrugsarealer, hvis blot det kan dokumenteres af producenten, at det ikke sker i områder med naturlig eller regenereret skov eller 'områder med høj bevaringsværdi' (High Conservation Value Areas). Samtidig kan RTRS soja dyrkes på jord, som blev afskovet så sent som 2009. Dog er der den klausul (Princip 4.4.2), at man ikke må udvide ind i områder, hvor der er uløste konflikter om jordrettighederne – vel at bemærke hvis de oprindelige brugere kan *bevise*, at de havde ret til jorden (Vejledning 4.4.2 i Annex 1).

RTRS har ingen tilbagevirkende eller klare fremadrettede krav om respekt af kapitel II (artikel 13-19) i *ILO-konvention nr. 169* og art. 3, 4, 10, 24, 26, 29 og 32 i FN's *Erklæring om oprindelige folks rettigheder*. Certificeringen kan således komme til at fungere som en legitimering af et grundlæggende overgreb mod de lokales ret til jorden og skoven.

RTRS tillader genmodificeret (GM) soja og ligeledes den meget kritiserede Round-up Ready GM-soja, som øger brugen af pesticider. Disse afgrøder er ejet af bioteknologivirksomheder som Monsanto, som på denne vis får ejerskab over de ressourcer, vi lever af.

I RTRS indgår mange udefinerede begreber, fx "områder med høj bevaringsværdi", "tidligere naturområder", "ret til jord" og "oprindelig natur". Da disse begreber ikke er definerede nærmere er de også til diskussion og sikrer ikke beskyttelse af oprindelig folk og deres rettigheder eller af naturen. Revisionsrapporter har ikke vist tegn på fremskridt og der er ingen bevis for mindsket skovrydning eller pesticidbrug. Ligeledes er monitorering af RTRS-soja mangelfuld.

Overordnet er hele regelsættet for RTRS et sæt af hensigtserklæringer og formodningen om, at RTRS er en progressiv ordning, der vil udvikle sig over tid, findes der intet belæg for. Særligt taget i betragtning at ordningen siden dens start kun er blevet udvandet.

Reelle løsninger

Skal sojaproblematikken løses, er det helt essentielt, at foderimporten udfases, og at den animalske produktion som følge heraf reduceres. Dette vil ligeledes støtte op om FN's Miljøprogram UNEP, der ved flere lejligheder har slået til lyd for en ændret kostsammensætning.

Store dele af landbrugsjorden i Danmark såvel som globalt skal omlægges til fødevarerproduktionen i stedet for foderproduktion, hvis ønsket om ansvarlighed og bæredygtighed skal imødekommes. Dette skal kombineres med en international bevidstgørelse om mindre kvantitet og større kvalitet i kødprodukter.

Samtidig er det nødvendigt med en markant styrket forskningsindsats for at skaffe hjemligt produceret foderprotein til substitution af sojaimporten. Målet er dog langt fra at producere samme mængde, som den mængde soja der importeres, men at den reducerede animalske produktion understøttes af hjemligt dyrket proteinfoder.

Sojaproblematikken skriger på reelle og alternative løsninger, som skaber et mangfoldigt og modstandsdygtigt landbrug – også for fremtidige generationer. Dette landbrug skal baseres på agroøkologiske principper, hvor adgang til sund og bæredygtig mad er en rettighed.

Kilder

http://corporateeurope.org/sites/default/files/publications/rtrs_briefing2012_0.pdf

<http://www.reuters.com/article/2013/10/23/us-argentina-soils-analysis-idUSBRE99M0G120131023>

<http://www.grr.org.ar/iguazu/adhesiones.html>

<http://www.grr.org.ar/mesaredonda/organizaciones.pdf>

<http://gmfreeze.webfactional.com/news-releases/32/>

<http://corporateeurope.org/2012/02/ahold-rtrs-certified-soy-means-no-improvement-soy-production>

<http://corporateeurope.org/pressreleases/2012/audits-reveal-no-benefits-rtrs-certification>

<http://corporateeurope.org/agribusiness/2012/06/responsible-soy-nominated-belgian-greenwash-award>

<http://corporateeurope.org/agribusiness/2009/05/soy-round-table-fails-all-fronts>

<http://corporateeurope.org/pressreleases/2010/global-opposition-responsible-soy>

http://corporateeurope.org/sites/default/files/sites/default/files/files/openletter/2010_rtrs_letter_-_final-signatures.pdf

<http://www.non-gm-farmers.com/documents/Paraguayreport.pdf>

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4320941.stm>

http://www.food-supply.dk/article/view/104892/millionindsprojtning_til_sojaalternativ

<http://foodmonitor.se/index.php/forskning-a-ingredienser/2-forskning-a-ingredienser-/1130-forskare-letar-alternativ-till-utlaendsk-soja>

<http://www.dr.dk/DR1/kontant/2013/06/04175429.htm>

<http://www.greenpeace.org/denmark/da/nyheder/2013/GMO-piner-jorden-og-skaber-mistrivsel-hos-danske-svin/>

27.10.13: <http://www.dr.dk/tv/se/tv-avisen-med-sporten/tv-avisen-med-sporten-32>